

עבר – הווה – עתיד: הנכחת זכר מעברת אבו כביר

קורס: התמחות בתכנון חברתי

מנחים: ד"ר אמילי סילברמן, ד"ר מיכל ברייאר, יערה רוזנר
מנור, ענאיה בנא ג'ריס, תמיר מנצור.

מגיש: יובל שטינברג

קבוצה: התחדשות עירונית בשכונת נווה עופר -

נעה דאיו-כנפו, יחיאל אביטל, יובל שטינברג

28.7.2021

שם עברו נעוריו של אבי במשך כ-7 שנים.

ממתי עד מתי: הוקמה ב-1949 כמחנה עולים.

פורקה סופית ב-1963, לאחר שהחל מ-1959 החלו תהליכי פינוי. (1)

מי גר במעברה: עולים ממדינות שונות, עם דגש על רומניה, תורכיה ועירק. בתחומי תל אביב-יפו שכנה גם מעברת יד המעביר, ובשתיהן ביחד גרו 3,700 איש. (2)

כיצד נבחר המיקום: אזור תפר בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הערבית במלחמת העצמאות.

נוטר נטוש בתום המלחמה ועבר לידי עיריית תל אביב. סמוך לצירים בין עירוניים ובמרחק של מאות מטרים בלבד מהמרקם הבנוי של יפו מעברה.

כמתחם זמני בהגדרתו, לא מנע את תוכניות הפיתוח של עיריית תל אביב. (3)

מידע טכני: נ"צ של כל צריף, של השבילים, של גבולות המעברה.

מידע רך: עדויות – סיפורים, דמויות, הווי...

מקורות:

(1):

<http://www.ravdori.co.il/stories/%D7%A4%D7%95%D7%9C%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%A2%D7%91%D7%A8%D7%94>,
<https://www.ybz.org.il/Uploads/dbsArticles/Golan.pdf>

מקורות: תיק תיעוד חיסול מעברה מס' 61712,

(2) עדויות, <https://in.bgu.ac.il/bgi/iyunim/23/yaron-balslev.pdf>

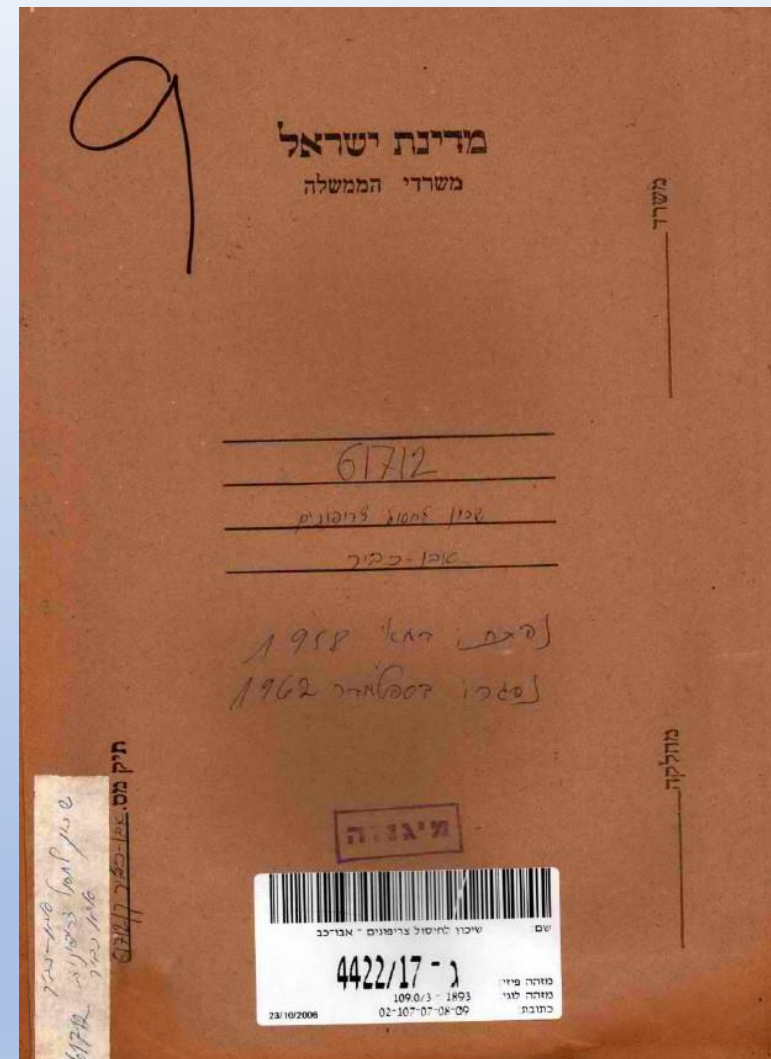
(3) חטיבת גבעתי במלחמת הקוממיות, הוצאת מערכות, 1958 ;

https://sites.google.com/a/tlv100.net/tlv100/abu_kabir/abu-kabir

רוטברד, שרון: עיר לבנה, עיר שחורה, הוצאת בבל, 2005.

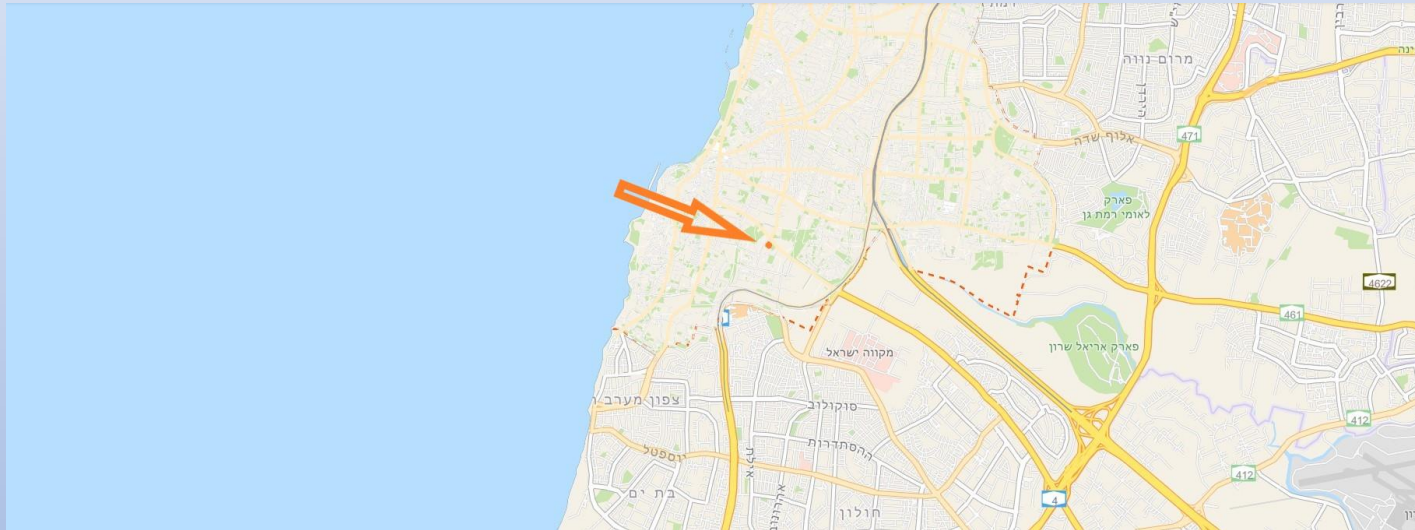

חלוקת קרח במעברה. צילום: פריץ כהן

תיק תיעוד חיסול מעברה, 1962

מיקום המעברה במרחב

היום (מה-GIS של עיריית תל אביב-יפו)

1954

דיון:

למה בעצם לשמר את זכר המעברה?

המעברה והשכונה:

מתנ"ס נווה עופר. אדריכל: משה ספדי. 1994.
צילום: ליאור דרור

מראיונות שנערכו עם אנשי השכונה ניכר שחורה להם החיבור בין השכונה לבין אלמנטים קרובים עם אפיל שלילי,

ושניסיונות מהשנים האחרונות לחזק את השכונה בעזרת מבנים חדשים לא מיצו את היכולת לחזק את תחושת ערך המקום.

דרך אחרת להעלות את תחושת ערך המקום אצל התושב היא חידוד ההבנה שמקום מגוריו הוא מקום בעל ערך היסטורי.

שכונת נווה עופר וסביבותיה הן בעלות ערך היסטורי בן כמה שכבות וסיפורים מגוונים, מתוכם בחרתי במעברה, בגלל החיבור האישי שלי לסיפור.

(1)

המעברה בהיבט אנושי, עירוני, לאומי ובינלאומי:

המעברה בהיבט אנושי:

הצורך האנושי למצוא מקום

בו נוכל לפגוש את העבר הפרטי והמשפחתי שלנו,

"בוגרי" המעברות וצאצאיהם,

לקבל המחשה לפרקי-חיים והזדמנות לספר ולשמוע את הסיפור.

לסבתי, רימה,
שהעלתה אותי לארץ
וזחלה אתי אל תוך אוהל הסיירים
והדעיפה עלי אהבה
שרק סו הגיעה לדרגתה
ואף עברה אותה.
להן ולגיבורי המעברות,
חלוצי המדינה,
ללובה אליאב, גיבור בגרותי,
שהיה שחקן נשמה מרכזי
והקים עבורי את מעברת פודס חנה
מבין כל המעברות.

תוכן עינינים

מבוא	06
פרק א	41
מגיעים	83
נפגשים	113
פרק ג	145
איתני הטבע	187
פרק ד	215
נאבקים ומתקיימים	253
נשים	279
נשים	
פרק ו	
ילדים	
פרק ז	
ניסיונות היחלצות	
פרק ח	
מחזיאן מעברה; נספחים	

זהבה גירוא

(בולגריה) מעברת כפר שלום, תל אביב

נוכחתי בבולגריה בשנת 1945 כחוג הורים לצופי שואה, ועליתי לארץ בגיל שלוש. זה היה בדרך הגענו שבה קמה המדינה. אותנו במשאיות למקום שנקרא בית שנים במדבר חנה. היום זה מחנה 80. הייתי מטנה ואני כאן זוכרת הרבה, אבל אני כן יודעת שלאחר חמשה שבועות שבוועות העבירו אותנו למחנה שונים. זו הייתה מעברה לעולים מכל העדות. אפילו שנים שמונה שנים. כמו אח קטן, שמו היה מנשה, ושם אמו דודים והייתי מלמדת אותו. היינו מטיילים ומשחקים מאז ראיתי אותו דברים. עשרות שנים עברו מהמעברה נסעתי כל בוקר ללמוד בבית הספר את עברתי ללמוד בבית ספר "הנגב", שם סימתי למרות שהחיים במעברה היו לא קלים. הישדותים מהילדות שלי הם מאוד צמודים, היכרותם בגיל ארבע-עשרה עברתי לחיות בקיבוץ ניר יצחק שקרוב לעזה. שם סימתי את הלימודים והחיים שלי כזה. גם נישאתי ונולדו לי שני ילדים.

משה פישביין

(רומניה) מעברת פרדס-חנה

נוכחתי ברומניה בשנת 1946 בעיר יאסי. עליתי לישראל בשנת 1949 עם אמי וסבתי, בהגיענו לישראל נשלחנו סבתי גני פינדה, אמי מינה פישביין ואני למעברה בפרדס חנה שבשטח שנים גרנו במעברה גדלתי שם בתנאים קשים. ללא חשמל וסיוע זורמים. בשנים הראשונות גרנו באוהל ולאחר מכן בצריף.

רוב שעות היום הייתי לוכד מאחר שסבתי ואמי יצאו לעבוד בקיבוץ בתים החיים היו קשים. הלך הראשון שלי היה במעברה באחד הצריפים. היו בו ילדים מכל התפוצות, וכל אחד דיבר בשפת אמו. בחצר לא היו מתקנים, והייתי אלוף במשחקי בלדרת וחמש אבנים. המורה תה חנוכה ז"ל לא אהבה שהגולות נמכרו בהפקה הגדולה, והחזירה את הגולות למספרים.

* מתוך "הקשר הרב דורי" מחנה פישביין - גול והתחבר בפרדס חנה שירת בגוליני עבר בבוקר לאומי 35 שנה. בצעירותו היה שם משפחתו בתי ספר בחיפה.

* מתוך "הקשר הרב דורי" זרה גירוא - מחנכת ביידר חייול בתי ספר בחיפה.

המעברה בהיבט לאומי:

מצד אחד –

ההכרחיות של המעברות.

מצד שני –

המשקעים והפערים שנוצרו במעברות.

(אבל למה בנווה עופר???)

בגלל דימוי המעברות כפריפריה.

בשביל לדון ביחסי עיר-מעברה.

פריסת המעברות.

מתוך קצ'נסקי, ר., עולים ומעברות : 1949-1952.
הוצאת יד יצחק בן צבי, 1986.

המעברה בהיבט העירוני:

מעברה = זמני: מתוכננת לטווח קצר, לא תפריע להגשים במקום תוכניות שונות.
כמקום ארעי, האזור לא זכה לחשיבה ולהשקעה מעמיקות, כמו למשל מרכז העיר.

בית המעצר. צילום: משה שי

המכון הפתולוגי. צילום: יהושע יוסף

תוכנית לבית חולים - השלד הוקם ונהרס. מתוך רוטברד, ש.

יוון

סומליה

המעברה בהיבט בינלאומי:

חידוד בעיית הפליטים

על ציר הזמן

על הגורמים השונים (מלחמות, רעב)

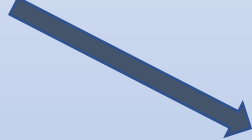
אך גם -

הפליט הרצוי והפליט הדחוי

הפרויקט

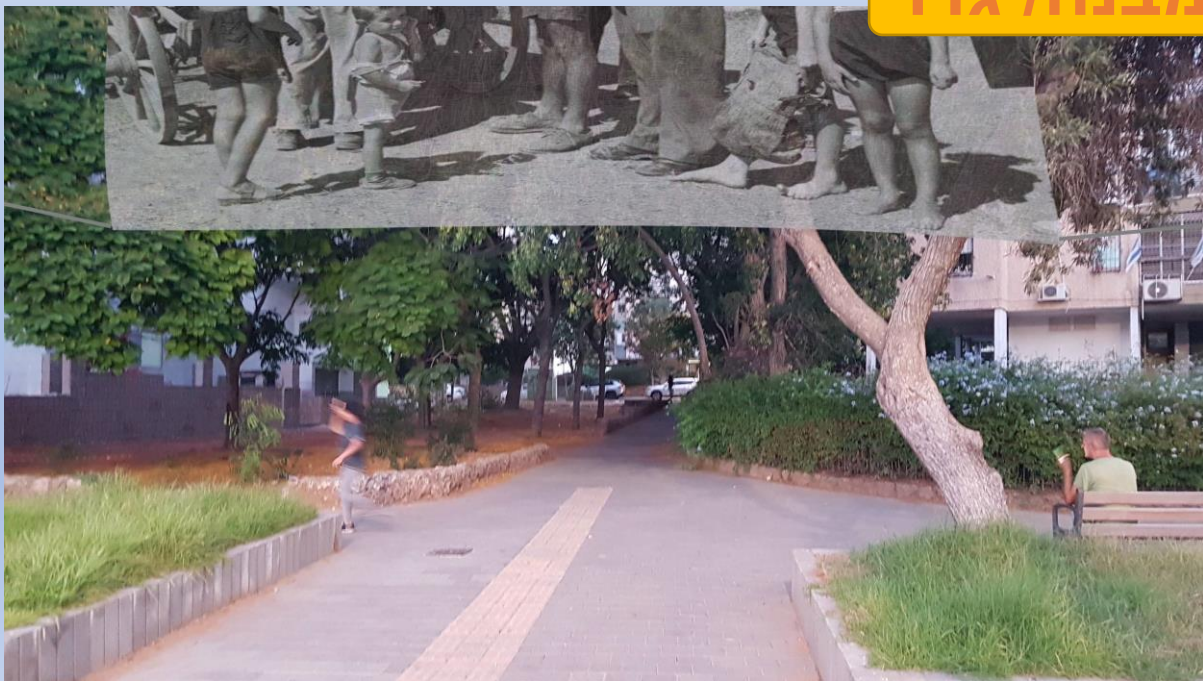

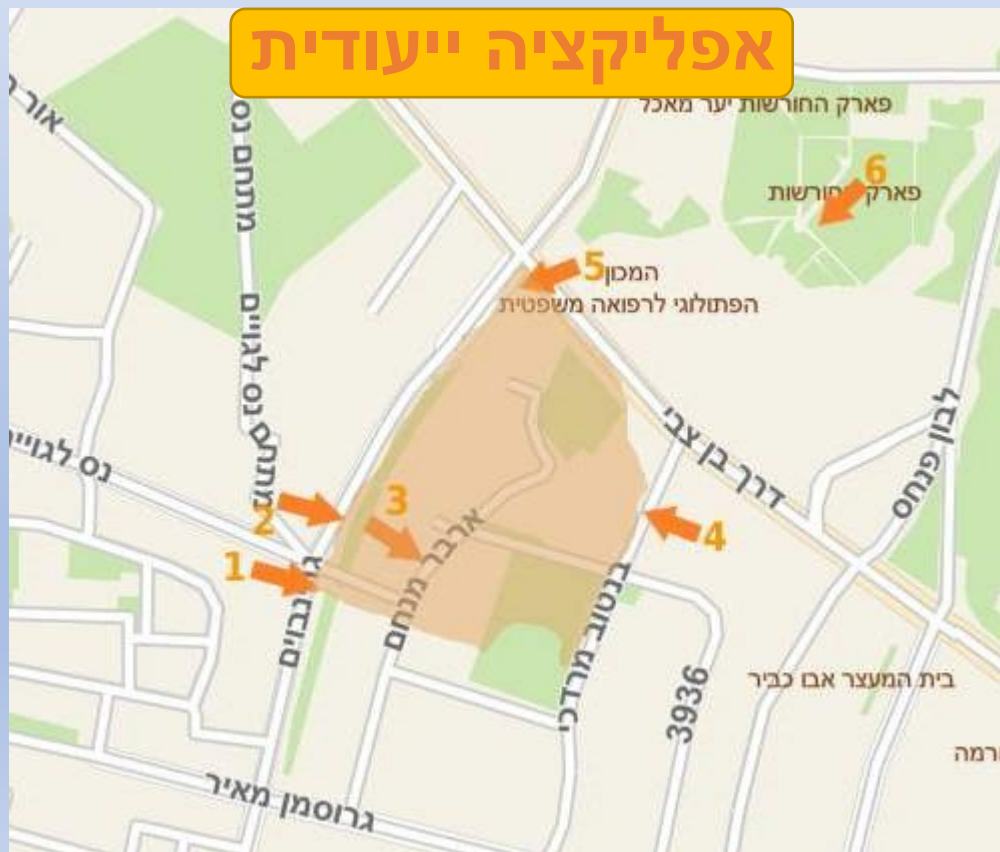
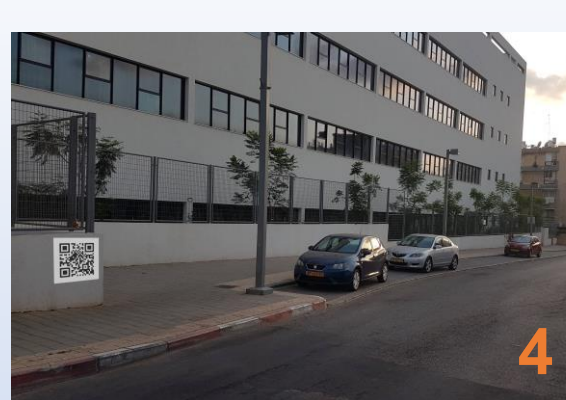
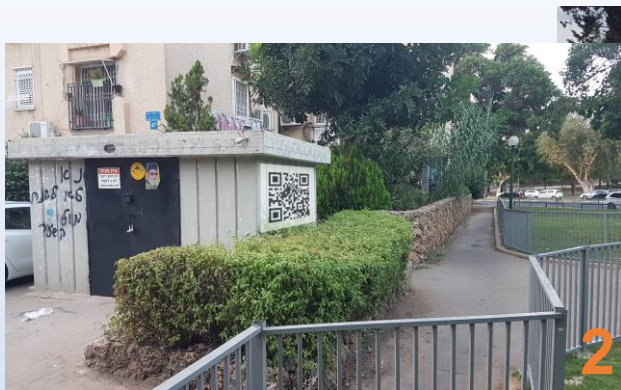
רמות שונות של דרישה טכנולוגית מצד המפיק ומצד המשתמש
חלופות: פיזי בשטח/ הקרנה/ דיגיטלי באפליקציה/ שילוב בין אפשרויות.

הקרנה על מבנה/ גדר

הדמיה: יחיאל אביטל